

महाराष्ट्र शासन

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग,

सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

नवीन मध्यवर्ती इमारत, ५, बी.जे.रोड, पुणे-४११००१

दुरध्वनी क्र. ०२०-२६१२२८४६/४७,

ईमेल :- comm_audit@rediffmail.com

जा.क्र. सआ.-१९/ लेप.-३/चाचणी लेप./लेप. शुल्क/६८२/२०२३,

दिनांक - १८/०६/२०२३

सहकारी संस्थांचे चाचणी लेखापरिक्षण,
चाचणी लेखापरिक्षण शुल्क निर्धारित
करणेबाबत मार्गदर्शक सूचना

परिपत्रक

वाचावे -

१. महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० चे कलम ८१.
२. महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम १९६१ चे नियम ७४.
३. महाराष्ट्र शासन, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे शासन निर्णय क्रमांक सगृयो-२०१२/ मुमंस१७/प्र.क्र.३६/१४स, दि.२९.१०.२०१४.

१७ व्या घटनादुरुस्तीच्या पार्श्वभूमीवर महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० मध्ये करण्यात आलेल्या सुधारणेनुसार कलम ८१ आणि कलम ७५ मधील तरतुदी विचारात घेता सहकारी संस्थांना वैधानिक लेखापरीक्षक नियुक्त करण्याची स्वायत्तता प्रदान करण्यात आलेली आहे. कलम ८१ अन्वये, सहकारी संस्था प्रत्येक वित्तीय वर्षात निदान एकदा आपल्या लेख्यांची लेखापरीक्षा करून घेईल, अशी तरतुद आहे. संस्थेच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेद्वारे चालु आर्थिक वर्षासाठी सहकार विभागाच्या नामतालिकेवरील सनदी लेखापाल, सनदी लेखापालांच्या भागीदारी संस्था (फर्मस), परिव्यय लेखापाल (कॉस्ट अकौंटंट), परिव्यय लेखापालांच्या भागीदारी संस्था (फर्मस), प्रमाणित लेखापरीक्षक व शासकीय लेखापरीक्षक यापैकी अर्हताधारक लेखापरीक्षकाची संबंधित संस्थेचे वैधानिक लेखापरीक्षण करण्याकरीता नेमणुक करण्यात येते. अधिनियमातील सुधारीत तरतुदीनुसार वैधानिक लेखापरीक्षकाच्या नियुक्तीची स्वायत्तता सहकारी संस्थांना प्रदान करण्यात आलेली आहे.

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० चे कलम ८१(१)(अ) नुसार वैधानिक लेखापरीक्षकाने सादर केलेल्या वैधानिक लेखापरीक्षण अहवालात संस्थेच्या लेख्यांचे खरे व अचूक चित्र उघडकीस आणले नाही, असे निबंधकाच्या निदर्शनास आणून दिल्यास व निबंधकाची खात्री झाल्यास निबंधकास किंवा त्याने प्राधिकृत व्यक्तीस अशा सहकारी संस्थेचे कलम ८१(३)(क) नुसार चाचणी लेखापरीक्षण करता येईल किंवा करवून घेता येईल, लेखापरीक्षा करण्याची व्यवस्था करता येईल अशी वैधानिक तरतुद आहे.

संस्थेचे सभासद, ठेवीदार, कर्जदार, संस्था यांचेकडून मूळ वैधानिक लेखापरीक्षणाबाबत वेळोवेळी प्राप्त होणाऱ्या तक्रार अर्जांमध्ये सहकारी संस्थांच्या चाचणी लेखापरीक्षणाची संबंधितांनी मागणी केल्यास, निबंधकाची खात्री झाल्यास, निबंधकाला चाचणी लेखापरीक्षणाचे आदेश पारित करित असतांना सदर चाचणी लेखापरीक्षणाचे लेखापरीक्षण शुल्क निर्धारित करणे आवश्यक झालेले आहे.

महाराष्ट्र शासन, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे शासन निर्णय क्रमांक सगृयो-२०१२/मुमंस१७/प्र.क्र.३६/१४स, दि.२९.१०.२०१४ मधील टिप क्र. ७ मध्ये अशी तरतुद आहे की, सदर शासन निर्णयामध्ये नमुद केलेले लेखापरीक्षणाचे शुल्क पुर्नलेखापरीक्षणासाठी देखील लागू आहेत. चाचणी लेखापरीक्षण, परिव्यय लेखापरिक्षण (कॉस्ट ऑडिट), कार्य लेखापरिक्षण (परफॉर्मन्स ऑडिट), विशेष लेखापरिक्षण (स्पेशल ऑडिट) करिता निबंधकाने त्यांच्या आदेशामध्ये संबंधित लेखापरिक्षण कामाची व्याप्ती लक्षात घेऊन लेखापरीक्षण शुल्काचा विचार करावा. म्हणजेच चाचणी लेखापरीक्षण मुद्यांचा व कालावधीचा विचार करुन सदरचे लेखापरिक्षण शुल्क निर्धारित करणे आवश्यक आहे. निबंधकांनी सदर चाचणी लेखापरिक्षणाचे आदेश निर्गमित करण्यापुर्वी संबंधित तक्रारदार व संस्था यांचा आवश्यक खुलासा घ्यावा. याबाबत या कार्यालयाचे परिपत्रक जा.क्र. ६२०, दि.१९/०६/२०२३ चे अवलोकन व्हावे.

वरिल शासन निर्णयातील चाचणी लेखापरीक्षण शुल्क निर्धारित करुन देण्याची जबाबदारी निबंधकाची आहे. सदर बाबीचा विचार करता, संबंधित निबंधकांनी संबंधित सहकारी संस्थेचे चाचणी लेखापरीक्षणा बाबत निश्चित केलेला कालावधी व चाचणी लेखापरीक्षण करावयाचे मुद्दे चाचणी लेखापरिक्षण करण्याकरिता आवश्यक मनुष्यबळचा विचार करुन चाचणी लेखापरीक्षण शुल्क निर्धारित करणे आवश्यक आहे. त्या अनुषंगाने संबंधित निबंधकांनी सदर लेखापरीक्षण शुल्क निश्चित करणेचे दृष्टीने संबंधित तक्रार अर्जाची प्रत, चाचणी लेखापरीक्षणा बाबत निश्चित केलेला कालावधी व चाचणी लेखापरीक्षण करावयाचे मुद्दे यांचा समावेश असलेला प्रस्ताव आपले अभिप्रायासह संबंधित जिल्हा विशेष लेखापरीक्षक वर्ग-१, सहकारी संस्था यांचे कडे पाठवावा.

संबंधित जिल्हा विशेष लेखापरीक्षक वर्ग-१, सहकारी संस्था यांनी आपले स्तरावर सदर प्रस्तावाची छाननी करुन, संबंधित संस्थेचे चाचणी लेखापरीक्षण करण्याकरीता आवश्यक मनुष्यबळ, चाचणी लेखापरीक्षण पूर्ण करण्याकरीता लागणारा कालावधी / दिवस, तक्रारीचे स्वरुप व व्याप्ती इ. सर्व बाबींचा विचार करुन सदर चाचणी लेखापरीक्षणाचे शुल्क निर्धारित करावे. सदरची लेखापरीक्षण शुल्क रक्कम संबंधित निबंधकांना प्रस्ताव प्राप्ती पासुन ७ दिवसांचे आत कळविण्यात यावी. सदर कामी तक्रारदार यांना आवश्यक सुनावणी देणेत यावी. संबंधित निबंधकांनी सुनावणी अंती चाचणी लेखापरीक्षणाबाबत गुणवत्तेवर निर्णय घेणेत यावा. सदर निर्धारित केलेले लेखापरिक्षण शुल्क संबंधित तक्रारदार / अर्जदार यांचे कडून वसुल करुन घेणेत यावे. सदरचे शुल्क शासकिय कोषागारात जमा झाल्यानंतरच चाचणी लेखापरीक्षण सुरु करावे.

(अनिल कवडे)

सहकार आयुक्त व निबंधक
सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

प्रत, माहिती व उचित कार्यवाहीस्तव :-

- १) साखर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य तथा विशेष निबंधक, सह.संस्था, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे -५.
- २) आयुक्त, वस्त्रोद्योग तथा अतिरिक्त निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ३) आयुक्त, दुग्ध विकास व अतिरिक्त निबंधक महाराष्ट्र राज्य, वरळी दुध डेअरी, वरळी, मुंबई.

- ४) आयुक्त, मत्स्य व्यवसाय विकास व अतिरिक्त निबंधक महाराष्ट्र राज्य, तारापोरवाला मत्स्यालय, मरीन लाईन, मुंबई.
- ५) आयुक्त, आदिवासी विकास व अप्पर निबंधक, सहकारी संस्था, नाशिक.
- ६) पणन संचालक, कृषी पणन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ७) अपर आयुक्त व विशेष निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ८) अपर निबंधक (वसुली व नियोजन), सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ९) अपर निबंधक (प्रशासन), सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १०) अपर निबंधक (तपासणी व निवडणुका), सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ११) अपर निबंधक (लेखापरीक्षण), सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १२) विशेष कार्य अधिकारी, लेखापरीक्षा मंडळ (पदुम), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
- १३) सहनिबंधक (आदिवासी विकास), सहकारी संस्था, नाशिक.
- १४) विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था, (सर्व).
- १५) विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था, (लेखापरीक्षण), (सर्व).
- १६) सहनिबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) मुंबई.
- १७) सहनिबंधक, सहकारी संस्था (पुर्व व पश्चिम उपनगरे), झोपडपट्टी पुर्नविकास प्राधिकरण, मुंबई,
- १८) सहनिबंधक, सहकारी संस्था (सिडको), नवी मुंबई
- १९) जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, (सर्व).
- २०) जिल्हा विशेष लेखापरीक्षक, सहकारी संस्था, (सर्व).
- २१) उपनिबंधक, सहकारी संस्था, मुंबई पश्चिम उपनगरे, मुंबई गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास मंडळ, म्हाडा, मुंबई,
- २२) उपनिबंधक, सहकारी संस्था, मुंबई, महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई,
- २३) उपनिबंधक, सहकारी संस्था, (मुंबई शहर, पुर्व उपनगर व कोकण मंडळ कार्यक्षेत्र) कोकण गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास मंडळ/ म्हाडा, मुंबई,
- २४) तालूका/ वॉर्ड उपनिबंधक/ सहायक निबंधक, सहकारी संस्था, (सर्व)
- २५) सहायक निबंधक, सहकारी संस्था मुंबई महानगर प्रदेश झोपडपट्टी पुर्नविकास प्राधिकरण, ठाणे.
- २६) सहायक निबंधक, सहकारी संस्था झोपडपट्टी पुर्नवसन प्राधिकरण, पुणे.
- २७) कार्यासन अधिकारी, सहकार आयुक्तालय, पुणे (सर्व).
- २८) मा. सहकार आयुक्त यांचे खाजगी सचिव, मुख्यालय, पुणे.
- २९) निवड नस्ती.